

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 3Sžo/51/2016
Identifikačné číslo spisu: 1014201838
Dátum vydania rozhodnutia: 23.11.2017
Meno a priezvisko: JUDr. Ivan Rumana
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2017:1014201838.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Ivana Rumanu a zo sudcov JUDr. Soni Langovej a JUDr. Jozefa Milučkého v právnej veci žalobcu: JUDr. K. S., advokát, Štúrova 13, Nitra, proti žalovanému: Centrum právnej pomoci, Kancelária Bratislava, Námestie slobody 12, Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovaného sp. zn. 1278/2013, ev. č. 22338/2013 zo dňa 24. mája 2013, v konaní o odvolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 1S/235/2014-57 zo dňa 28. januára 2016, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave č. k. 1S/235/2014-57 zo dňa 28. januára 2016 p o t v r d z u j e.

Žalobcovi právo na náhradu trov odvolacieho konania n e p r i z n á v a.

Odôvodnenie

I.

Napadnutým rozsudkom krajský súd podľa § 250j ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „O.s.p.“) zamietol žalobu žalobcu, ktorou sa domáhal preskúmania zákonnosti rozhodnutia žalovaného sp. zn. 1278/2013, ev. č. 22338/2013 zo dňa 24.05.2013, ktorým žalovaný potvrdil prvostupňové rozhodnutie žalovaného sp. zn. 1278/2013, ev. č. 11695/2013 zo dňa 20.03.2013, ktorým bola žalobcovi priznaná náhrada trov právneho zastúpenia, účastníka konania H. J., v právnej veci o zaplatenie zmluvnej pokuty s príslušenstvom vo výške 351,54 €, podľa § 15 ods. 2 zákona č. 327/2005 Z.z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z.z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 327/2005 Z.z.“) a podľa ustanovenia druhej časti tretej hlavy a tretej časti vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z.z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška č. 655/2004 Z.z.“).

Krajský súd rozsudok odôvodnil tým, že ustanovenie § 137 O.s.p. demonštratívny spôsobom vymenúva, čo možno považovať za trovy konania, o. i. je to aj odmena za zastupovanie, ak je zástupcom advokát. Nárok na náhradu trov právneho zastúpenia, rovnako ako nárok na náhradu trov konania v konaní pred súdom je nárokom procesným, pretože vyplýva z procesných noriem a je nutné si ho vyčíslieť a uplatniť na orgáne, ktorý je oprávnený o tomto nároku rozhodovať. Z rozhodnutia NS SR sp. zn. MCdo 86/2002 vyplýva, že nárok na náhradu trov konania je nárokom procesným, hoci hmotnoprávnej povahy. Hmotnoprávna povaha nároku potom spočíva v ustanoveniach vyhlášky, podľa ktorých je oprávnený orgán povinný rozhodovať o výške odmeny a náhrad. To však nemení nič na tom, že tento nárok nie je nárokom hmotnoprávnym a nevyplýva z hmotnoprávných noriem, ale aby tento nárok vznikol je potrebné ho uplatniť a oprávnený orgán musí o nároku rozhodnúť. Krajský súd tiež poukázal na intertemporálne ustanovenie § 25a zákona č. 327/2005 Z.z., cieľom ktorého bolo ponechať pôsobnosť pôvodnej úpravy (právna úprava účinná pred novelou vykonanou zákonom č. 495/2009 Z. z.) na právne vzťahy, ktoré vznikli do účinnosti novely č. 495/2009 Z. z., ale len pokiaľ ide o otázku splnenia „nároku na poskytnutie právnej pomoci“. Iné otázky prechodné ustanovenie neupravuje, a preto vo vzťahu k iným otázkam je potrebné vychádzať z princípov procesného práva t.j., že sa aplikujú procesné predpisy účinné v čase postupu správneho orgánu, pokiaľ prechodné ustanovenie nerieši iný postup. Rozhodovanie o trovách konania patrí medzi procesnú činnosť súdu a vzhľadom na absenciu regulácie v rámci intertemporálnych ustanovení je potrebné aplikovať procesné právo účinné v čase rozhodovania o trovách konaniach.

II.

Proti rozsudku krajského súdu podal žalobca včas odvolanie a žiadal, aby najvyšší súd napadnutý rozsudok krajského súdu zrušil a vec vrátil prvostupňovému súdu na nové posúdenie veci a rozhodnutie. V dôvodoch odvolania namietal, že nedôsledná zmena právnych predpisov preniesla zodpovednosť a právnu neistotu na neho, ako advokáta, ktorý riadne poskytol službu právnej pomoci a jeho legitímna odmena je krátená na 3% riadne a oprávnene uplatneného nároku.

Uviedol, že novelizáciou O.s.p. zákonom č. 495/2009 Z. z. bolo upravené znenie ustanovenia § 30 tak, že účastníkovi, u ktorého mali byť predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov (tzn. nie pri účastníkovi, ktorý je materiálnej núdzi) súd ustanoví Centrum právnej pomoci alebo advokáta zapísaného do zoznamu podľa osobitného predpisu. V nadväznosti na to je zrejmé, že novelizované znenie ustanovenia § 149 ods. 2 O.s.p. musí korešpondovať s novelizovaným ustanovením § 30, a preto logicky odkazuje (pri ustanovenom zástupcovi z radov advokátov zapísaných do zoznamu podľa osobitného predpisu) na odmeňovanie podľa osobitného predpisu, odkazom na ustanovenie § 15 zákona č. 327/2005 Z.z. Tento odkaz však je na predmetnú vec, kde jednotlivé právne vzťahy, práva a povinnosti boli založené pred zmenou právnej úpravy, neaplikovateľný. Vychádzajúc totiž z ustanovenia § 15, tento upravuje návratnosť vynaložených prostriedkov pri poskytnutí právnej pomoci osobám oprávneným na jej prijatie podľa tohto zákona. Žalobca namietal, že účastníčka sporu, v ktorom jej poskytoval právne služby na základe ustanovenia súdom, nie je oprávnenou osobou v zmysle zákonnej definície zákona č. 327/2005 Z. z.

Suma životného minima predstavovala k 1.1.2009 výšky 178,92 €. Podľa ustanovenia § 3 zákona č. 601/2003 Z. z. (účinného k 14.1.2009) sa na zistenie príjmu fyzickej osoby na účely určenia súm životného minima započítavajú u posudzovanej osoby jej príjem a príjem jej manžela. V tom čase poberala navrhovateľka invalidný dôchodok vo výške 100,70 € mesačne. Jej manžel poberal starobný dôchodok vo výške 566,59 €. Navrhovateľka bola vlastníčkou nehnuteľnosti. V tomto zmysle jej príjem dosahoval viac ako 1,4 násobku sumy životného minima, tzn. nebola oprávnenou osobou v zmysle ustanovenia § 4 ods. 1 písm. h/ zákona č. 327/2005 Z. z.

V tomto zmysle žalobca uviedol, že ustanovenie § 15 nie je na predmetnú vec aplikovateľné. Okrem toho, podľa odseku 2, Centrum rozhodnutím podľa osobitného predpisu prizná advokátovi náhradu trov konania na základe jeho vyčíslenia podľa osobitného predpisu. V tejto súvislosti namietal právnu

irelevanciu a nezáväznosť zákonných odkazov alebo poznámok, ktoré vo všeobecnosti nemožno považovať za normatívnu súčasť právneho predpisu ani za záväzné pravidlo pre výklad právnej normy (ÚS SR sp. zn.: Pl. ÚS 38/2003, R 109/2011, ÚS ČR sp. zn.: II. ÚS 485/1998 a sp. zn.: 1. ÚS 22/1999).

Poukázal na poslednú vetu § 15 ods. 2 zákona č. 327/2005 Z.z. v znení účinnom do 31.12.2011 s tým, že ani správny orgán, ani správny súd sa týmto ustanovením nijako nezaoberal. A to ani s prihliadnutím na konkrétne okolnosti prípadu, ktoré sú podľa žalobcu práve hodné osobitného zreteľa, a to tým skôr, ak štát sám seba v tejto situácii neprehľadnými zmenami právnej úpravy bez zodpovedajúcich intertemporálnych noriem neprípustne zvýhodnil de facto v postavení subjektu povinného na zaplatenie odmeny a náhrady hotových výdavkov advokáta. Absencia právnej úpravy pritom nemôže byť vykladaná v neprospech oprávnenej osoby a v rozpore so základnými princípmi právneho štátu. Z uvedeného ustanovenia in fine zároveň vyplýva, že ak Centrum môže priznať čiastočnú alebo úplnú náhradu je zrejmé, že ide o náhradu korešpondujúcu s jej vyčíslením advokátom. tzn. podľa hodnoty veci, výšky tarifnej odmeny a počtu úkonov právnej služby. Zároveň je zrejmé (ak je možné priznať čiastočnú/úplnú odmenu podľa vyčíslenia), že nejde o paušálnu odmenu v zmysle ustanovení § 14a až 14e vyhlášky č. 655/2004 Z.z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška č. 655/2004 Z.z.“).

Možnosť priznať náhradu v plnom rozsahu pritom vyplýva aj z dôvodovej správy zákona č. 495/2009 Z. z. k ustanoveniu § 15, podľa ktorej sa „Limitujúce ustanovenia pre odmenu advokáta upravené vo vyhláške Ministerstva spravodlivosti SR č. 655/2004 Z. z. (§ 14a až 14e) použijú iba v prípade finančného vysporiadania advokáta zo strany centra, napr. ak jeho klient nebol úspešný.“ V tejto súvislosti žalobca poukázal, že jeho klientka nebola neúspešná, keď so žalovaným uzavrela zmluvu, v rámci ktorého žalovaný plnil klientke sumou 34.355,- €. Zároveň poukázal, že nie je možné, aby som s ohľadom na odmeňovanie akokoľvek preferoval svoj záujem nad záujmom jej klientky, tzn. napríklad podmienil zmluvu náhradou trov konania. S čím jednak protistrana nesúhlasila, a jednak nemohol ani v tejto parciálnej otázke konať proti vôli klientky.

Súd sa okrem toho vôbec nevysporiadal ani s predloženou judikatúrou, napríklad uznesením Najvyššieho súdu SR zo dňa 18.02.2010, sp. zn. 3 M Cdo 22/2008, v zmysle ktorého „Ak na zastupovanie účastníka konania nebol určený advokát Centrom právnej pomoci podľa zákona č. 327/2005 Z.z., ale tento mu bol ustanovený súdom podľa § 30 O.s.p., odmena za zastupovanie má byť určená podľa § 10 v spojení s § 14 vyhlášky č. 655/2004 Z.z.“ Nestačí pritom všeobecný odkaz na rozhodnutie správneho orgánu, ktorý sa mal - pri svojom odôvodnení aplikácie ustanovenia § 15 zákona č. 327/2005 Z. z., resp. ustanovenia § 14a vyhlášky č. 655/2004 Z. z. s uvedeným vysporiadať, a to tým skôr ak je aplikácia týchto ustanovení rozporovaná a namietaná. Ani z rozhodnutí správneho orgánu, tým menej z rozhodnutia súdu nie je zrejmé, prečo odmietli citované rozhodnutie Najvyššieho súdu SR, ktorý naopak dôvodil, že odmena advokáta, ustanoveného súdom podľa ustanovenia § 30 O.s.p. má byť určená podľa § 10 vyhlášky č. 655/2004 Z. z., čo považuje za zásadný rozpor, s ktorým sa súd nevysporiadal. Už len v tomto je preto súdne rozhodnutie nepochybne postihnuté vadou nedostatku dôvodov, a je teda nepreskúmateľné.

Zároveň namietal, že ak sa súd, resp. správny orgán dovoľáva nevyhnutnosti rozhodovať pri absencii intertemporálnych ustanovení Občianskeho súdneho poriadku podľa aktuálne platných procesných predpisov, že v čase rozhodnutia centra, t.j. v roku 2013, mal vychádzať zo znenia § 30 a ustanovenia § 149 ods. 2 O.s.p. účinného v roku 2013. V tom čase aktuálne znenie O.s.p. je však neaplikovateľné na predmetnú vec o to viac, ak nebol ustanoveným zástupcom účastníka na základe rozhodnutia Centra právnej pomoci. Ak teda nie je možné aplikovať síce v tom čase platné a účinné procesné ustanovenie v roku 2013, nie je tak isto možné aplikovať ani nevykonateľné ustanovenie z roku 2010, čo v logickom kontexte spochybňuje dôvody správneho orgánu, resp. súdu, aké procesné predpisy je možné pri absencii intertemporálnych ustanovení aplikovať.

V tejto súvislosti namietal, že by nárok na jeho odmenu, mal byť procesnoprávny, keď nejde o nárok na náhradu trov právneho zastúpenia (teda nárok účastníka), ale o nárok na odmenu advokáta za

poskytovanie právnych služieb. Podľa jeho názoru, ak ho súd ustanovil ako právneho zástupcu účastníkovi, u ktorého boli splnené podmienky na oslobodenie od súdnych poplatkov, vstúpil do právneho vzťahu s ním namiesto účastníka, a de facto s ním uzavrel zmluvu o právnom zastúpení, a to v prospech tretej osoby - účastníka.

Keďže účastníčka nie je oprávnenou osobou v zmysle zákona č. 327/2005 Z. z., keďže nešlo o zastúpenie na základe rozhodnutia Centra právnej pomoci, v dôsledku čoho nie je na vec aplikovateľné ustanovenie § 15 tohto zákona, musí sa na vec aplikovať všeobecná právna úprava odmeňovania advokáta za poskytovanie právnych služieb (tak ako napríklad aj pri absencii dohody o odmene), podľa ktorej advokátovi vznikne poskytnutím právnej služby nárok na tarifnú odmenu v zmysle ustanovenia § 10 vyhlášky č. 655/2004 Z.z. V tomto zmysle potom nárok na odmenu v zmysle vyššie uvedeného predstavuje žalobcov legitímny nárok, kde je zároveň jednoznačne svedčená aj legitímna nádej, že jeho pohľadávka bude zhmotnená, resp. že ide o nesporný nárok, riadne uplatnený vyčíslením (keďže úkony právnej služby boli nepochybne poskytnuté, krátenie odmeny je neodôvodnené a neaplikovateľné, tarifná hodnota vecí ako aj odmena sú zrejmé). V tomto zmysle podľa názoru žalobcu zjavná tendenčnosť a neochota štátu a jeho orgánov, priznať pri vlastnom pochybení (chýbajúca intertemporálna právna úprava), resp. v prípade neaplikovateľnosti, resp. pochybnej aplikovateľnosti právnej úpravy novej, je nepochybne zásahom do ústavne chráneného práva na majetok a podnikanie.

Záverom uviedol, že podľa jeho názoru sa správny súd s jeho námietkami ohľadom charakteru jeho nároku na odmenu, nie na náhradu trov konania, dostatočne nevysporiadal. Právo advokáta na zaplatenie odmeny je nesporne hmotnoprávnej povahy a vzniká momentom vykonania úkonu právnej služby, bez ohľadu na to, či bol advokát ustanovený, určený alebo poskytuje právnu pomoc na základe zmluvy a bez ohľadu na to, kedy je rozhodnuté o povinnosti štátu trovy mu uhradiť. Nejde pritom o trovy konania, ani o nárok na náhradu trov právneho zastúpenia, ktoré sú procesné nároky účastníka konania, a nie advokáta.

III.

Žalovaný vo vyjadrení k odvolaniu uviedol, že sa stotožňuje s napadnutým rozhodnutím Krajského súdu v Bratislave a navrhol, aby odvolací súd predmetný rozsudok potvrdil.

IV.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 O.s.p.) preskúmal odvolaním napadnuté rozhodnutie súdu prvého stupňa bez nariadenia pojednávania (§ 250ja ods. 2 veta prvá O.s.p. v spojení s § 250l ods. 2 O.s.p.) a po tom, ako bolo verejné vyhlásenie rozsudku oznámené na úradnej tabuli súdu a na webovej stránke Najvyššieho súdu Slovenskej republiky www.nsud.sk <. najmenej päť dní pred jeho vyhlásením, rozsudok verejne vyhlásil (§ 156 ods. 3 O.s.p., § 246c ods. 1 veta prvá O.s.p.).

Najvyšší súd Slovenskej republiky v odvolacom konaní postupoval v zmysle § 492 ods. 1 zákona č. 162/2015 Z. z. (Správny súdny poriadok), účinného od 01.07.2016, podľa ktorého sa konania podľa tretej hlavy piatej časti Občianskeho súdneho poriadku začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona sa dokončia podľa doterajších predpisov, t. j. podľa zákona č. 99/1963 Zb., Občiansky súdny poriadok.

Najvyšší súd SR z obsahu súdneho a administratívneho spisu zistil skutkový stav, tak ako ho popísal krajský súd v odôvodnení napadnutého rozsudku, na ktorý odkazuje a len na zdôraznenie dodáva, že žalobca písomným podaním adresovaným žalovanému dňa 23.01.2013 požiadal o rozhodnutie o nároku na náhradu trov právneho zastúpenia v súlade s § 24e zákona č. 327/2005 Z. z., podľa priloženého vyúčtovania trov právneho zastúpenia v celkovej výške 11.845,06 €. Na zastupovanie oprávnenej osoby v občianskom súdnom konaní bol ustanovený uznesením Okresného súdu Nitra, č. k. 18C/130/2008-47 zo dňa 03.09.2009. Z uznesenia Okresného súdu Nitra č. k. 18C/130/2008-92 zo dňa 5.8.2010 vyplynulo, že konanie bolo skončené schválením zmiernu a o náhrade trov konania bolo rozhodnuté podľa

§ 146 ods. 1 písm. b) O.s.p. tak, že žiaden z účastníkov konania nemá právo na náhradu trov konania.

Žalovaný rozhodnutím zo dňa 20.3.2013 sp. zn. 1278/2013, ev. č. 11695/2013, priznal žalobcovi náhradu trov právneho zastúpenia vo výške 351,54 € postupom podľa § 15 a nasl. zákona č. 327/2005 Z. z. v spojení s § 14a ods. 2 písm. a/, 16 ods. 3 a 18 ods. 3 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. Proti uvedenému prvostupňovému rozhodnutiu podal žalobca včas odvolanie v ktorom namietal nesprávnosť postupu súdu a žalovaného stotožniac sa s východiskami a závermi kolegov JUDr. Petra Kerecmana, PhD. a JUDr. Františka Sedlačka, PhD., LL.M. tak, ako boli formulované v Bulletine Slovenskej advokácie BSA č. 3/2012, pričom zdôraznil, že novelou § 149 ods. 2 O.s.p., ktorá neobsahovala žiadne osobitné prechodné ustanovenia bolo toto zmenené a na rozhodovanie bol kompetentný iba orgán podľa osobitného predpisu a to Centrum právnej pomoci. Na základe toho prestali súdy po 31.12.2009 rozhodovať o priznaní odmeny a náhrad advokátom ustanovených podľa ust. § 30 O.s.p. ešte pred 1.1.2010. Namietal, že z ustanovenia § 15 ods. 2 zákona č. 327/2005 Z.z., ktorým centrum odôvodňuje svoj postup a aplikáciu § 14 a nasl. vyhlášky nesporne vyplýva, že sa vzťahuje na odmenu advokáta oprávnenej osoby, t. j. fyzickej osobe, ktorej bol priznaný nárok na poskytnutie právnej pomoci právoplatným rozhodnutím Centra právnej pomoci (§ 4 ods. 1 zákona č. 327/2005 Z.z.). Preto nie je podľa jeho názoru daný základ pre reštriktívnu aplikáciu § 15 ods. 2 zákona. Ďalej poukázal na uznesenie Najvyššieho súdu SR zo dňa 18.02.2010 sp. zn. 3M Cdo 22/2008. Právo advokáta na zaplatenie odmeny je podľa jeho názoru nesporne hmotnoprávnej povahy. Rozhodovanie centra vyvoláva, podľa jeho názoru, potrebu skúmať jeho ústavnú súladnosť so základným právom advokáta vlastníť majetok podľa čl. 20 Ústavy SR, resp. Dodatkového protokolu, pretože advokát ustanovený súdom pred 1.1.2010 mohol v čase ustanovenia a poskytnutia právnych služieb legitímne očakávať, že jeho odmena bude zodpovedať základným princípom vtedy platnej právnej úpravy.

Podľa § 149 ods. 2 O.s.p. v znení účinnom do 31.12.2009 ak ustanovený advokát zastupoval účastníka, ktorému bola prisúdená náhrada trov konania, je ten, ktorému bola uložená náhrada týchto trov, povinný zaplatiť štátu náhradu hotových výdavkov advokáta a odmenu za zastupovanie. Výška tejto odmeny sa určí podľa ustanovení osobitného predpisu.

Podľa § 149 ods. 2 O.s.p. v znení účinnom do 31.12.2011 ak bol účastníkovi súdom ustanovený zástupca alebo ak ide o zastupovanie na základe rozhodnutia Centra právnej pomoci, pri náhrade trov konania sa postupuje podľa osobitného predpisu. 15) § 15 zákona č. 327/2005 Z.z. ; § 14a až 14e vyhlášky č. 655/2004 Z.z.

Podľa § 149 ods. 2 O.s.p. v znení účinnom ku dňu vydania napadnutých administratívnych rozhodnutí ak ide o zastupovanie na základe rozhodnutia Centra právnej pomoci, náhradu trov právneho zastúpenia upravuje osobitný predpis. 15)

Podľa § 15 ods. 2 zákona č. 327/2005 Z.z. v znení účinnom do 31.12.2011 Centrum rozhodnutím podľa osobitného predpisu 16) prizná advokátovi náhradu trov konania po skončení zastupovania na základe jeho vyčíslenia podľa osobitného predpisu; 18a) to neplatí v rozsahu, v ktorom súd priznal náhradu trov konania podľa odseku 1. Ak sú na to dôvody hodné osobitného zreteľa, môže centrum priznať advokátovi čiastočnú alebo úplnú náhradu trov právneho zastúpenia bez ohľadu na to, či súd tomuto advokátovi priznal náhradu trov konania podľa odseku 1.

Podľa § 15 ods. 2 zákona č. 327/2005 Z.z. v znení účinnom ku dňu vydania napadnutých administratívnych rozhodnutí ak oprávnenej osobe nebola priznaná náhrada trov právneho zastúpenia, advokátovi prizná centrum odmenu za právne zastupovanie 5a) podľa ustanovení osobitného predpisu. 16) To neplatí, ak advokát právo na náhradu trov konania neuplatnil riadne a včas v konaní pred súdom; v takom prípade advokátovi právo na priznanie odmeny centrom nevznikne.

Podľa § 14a ods. 2 písm. a/ vyhlášky č. 655/2004 Z.z. odmena je vo veciach upravených Občianskym zákonníkom 200 €.

Právna úprava účinná do 31.12.2009 rozlišovala prípady ustanovenia advokáta súdom a určenie advokáta centrom za súčasnej existencie tzv. „dvojkoľajnosti“ aj v procese priznávania trov právneho zastúpenia účastníka konania alebo oprávnenej osoby. Ak bol advokát za právneho zástupcu účastníka konania ustanovený rozhodnutím súdu a súd o odmene advokáta rozhodoval do 31.12.2009, súd pri stanovení výšky odmeny advokáta postupoval podľa § 149 ods. 2 O.s.p. v znení účinnom do 31.12.2009, ktoré pri určovaní výšky odmeny odkazovalo na celú vyhlášku č. 655/2004 Z. z., teda bez odkazu na nejaké jej konkrétne ustanovenia.

Zákonom č. 495/2009 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, účinným od 01.01.2010, došlo okrem iného aj k novelizácii ustanovenia § 149 ods. 2 O.s.p. Táto novela priniesla významný posun v procese odmeňovania advokátov poskytujúcich bezplatnú právnu pomoc osobám v materiálnej núdzi. Súdny stratili právomoc rozhodovať o odmene advokáta ustanoveného súdom a táto právomoc prešla na Centrum právnej pomoci, ktoré o odmene rozhoduje postupom podľa § 15 zákona č. 327/2005 Z. z. a podľa tretej hlavy druhej časti vyhlášky č. 655/2004 Z.z.

Vzhľadom na absenciu intertemporálnych ustanovení k zmenám v právnej úprave Občianskeho súdneho poriadku účinných od 01.01.2010 (zákon č. 495/2009 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov) je potrebné vychádzať zo základných zásad teórie práva, podľa ktorých v procesnom práve sa aplikuje procesnoprávna norma účinná v čase rozhodovania. Táto zásada je zakotvená aj v § 355 O.s.p., podľa ktorého, ak nie je ďalej ustanovené inak, platí tento zákon i pre konanie začaté pred jeho účinnosťou. Právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred účinnosťou tohto zákona, zostávajú zachované. Obdobnú úpravu aplikácie právneho predpisu obsahujú aj prechodné ustanovenia zákona č. 327/2005 Z.z.

K námietke žalobcu ohľadne neprípustnosti retroaktivity právnych noriem Najvyšší súd Slovenskej republiky uvádza, že nie každá retroaktivita je nezlučiteľná s princípmi, na ktorých je budovaný právny štát, pričom právny výklad pravej a nepravnej retroaktivity je okrem iného obsiahnutý aj v rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Sžo/56/2015 z 01.03.2016, na ktorý v tejto súvislosti Najvyšší súd Slovenskej republiky poukazuje.

V rozsudku sp. zn. 4Sžo/56/2015 z 01.03.2016 vydanom v obdobnej veci, Najvyšší súd Slovenskej republiky uviedol: „...advokátovi vzniká nárok na odmenu až po tom, ako bol právoplatne ustanovený alebo určený na zastupovanie účastníka konania, a samozrejme dňom, kedy došlo k vykonaniu prvého samotného úkonu v rámci poskytovania právnej služby v konaní, avšak až po právoplatnosti rozhodnutia o ustanovení. Zmena právnej úpravy týkajúca sa určenia orgánu, ktorý má právomoc priznávať nárok na bezplatnú právnu pomoc, resp. o výške tejto odmeny a spôsob rozhodovania a jej vyplácania môžu nasvedčovať tomu, že v tomto prípade sa jedná o nepravú spätnú účinnosť pravej normy (nepriamu retroaktivitu). Nepriama retroaktivita však v konečnom dôsledku nepôsobí do minulosti, pretože akceptuje stav, ktorý nastal za skôr platnej a účinnej právnej úpravy a tento stav rieši až v čase účinnosti novej právnej úpravy.“

Novelou Občianskeho súdneho poriadku účinnou od 01.01.2010 súdy stratili právomoc rozhodovať o odmene advokáta ustanoveného súdom a táto právomoc prešla na Centrum právnej pomoci, ktoré o odmene rozhoduje postupom podľa § 15 zákona č. 327/2005 Z. z. a podľa tretej hlavy druhej časti vyhlášky č. 655/2004 Z. z., na základe ktorej sa ustanovenému advokátovi za zastupovanie osoby v materiálnej núdzi priznáva paušálna odmena za konanie ako celok a nie odmena za jednotlivé úkony právnej služby podľa druhej hlavy druhej časti vyhlášky č. 655/2004 Z. z. Tento výklad zodpovedá odkazu k § 149 ods. 2 O.s.p. v znení účinnom od 01.01.2010, ktorý poukazuje na aplikáciu § 14a až 14e vyhl. č. 655/2004 Z.z. Od 01.01.2010 teda došlo k zmene orgánu, ktorý je oprávnený a povinný rozhodovať o uplatnených nárokoch na trovy právneho zastúpenia ustanovených alebo určených advokátov, ako aj k zmene mechanizmu rozhodovania o uplatnených nárokoch vo vzťahu k určaniu výšky odmeny. Žalobcovi bola odmena za zastupovanie priznaná v súlade s touto právnu úpravou.

Najvyšší súd Slovenskej republiky sa nestotožnil s tvrdením, podľa ktorého právny vzťah uplatnenia trov právneho zastúpenia má hmotnoprávnu povahu. Nárok na náhradu trov právneho zastúpenia a jeho uplatnenie je nárokom procesným, pretože má základ v procesnom práve. Až na základe právoplatného rozhodnutia o priznaní náhrady trov právneho zastúpenia možno hovoriť o hmotnoprávnom nároku a v súvislosti s tým o pohľadávke. Až takáto pohľadávka má majetkovú hodnotu, a preto nie je opodstatnené ani poukazovanie na právo vlastníť a pokojne užívať majetok.

Uvedenými zmenami došlo k zjednoteniu rozhodovania o uplatnenej náhrade trov advokátov ustanovených za zástupcov z prostriedkov štátu a to bez ohľadu na to, či advokát bol za zástupcu ustanovený súdom podľa § 30 O.s.p. alebo určený Centrom právnej pomoci podľa zákona č. 327/2005 Z. z.

Až na základe § 24e zákona č. 327/2005 Z. z., účinného od 1.1.2013 sa rozšírila právomoc centra rozhodovať o nárokoch na trovy konania a trovy právneho zastúpenia advokátov vzniknutých pred 01.01.2010 v zmysle druhej hlavy, druhej časti vyhlášky. Z § 24e ods. 1 zákona č. 327/2005 Z. z. je zrejmé, že centrum môže rozhodovať o náhrade trov právneho zastúpenia advokáta podľa druhej hlavy, druhej časti vyhlášky č. 655/2004 Z. z. za splnenia zákonom stanovených podmienok a to, ak: 1. účastníkovi konania vznikol nárok na náhradu trov konania a 2. súd nerozhodol o náhrade trov právneho zastúpenia advokáta ustanoveného súdom do 31.12.2009, 3. advokáta odkázal na centrum 4. alebo nerozhodoval o tom vôbec napriek tomu, že advokát si riadne a včas uplatnil nárok na náhradu trov právneho zastúpenia v predmetnom konaní pred súdom. Ustanovenie § 137 O.s.p. obsahuje demonštratívny výpočet jednotlivých trov konania. Náhrada trov konania je širší pojem ako náhrada trov právneho zastúpenia. Nárok na náhradu trov konania vzniká účastníkovi občianskeho súdneho konania, ak bol vo veci úspešný a to na základe právoplatného rozhodnutia súdu o trovách konania. Uvedené ustanovenie preto nemožno aplikovať na prípady, keď súd oprávnenej osobe nárok na náhradu trov konania nepriznal. V právnej úprave nie je ustanovená žiadna výnimka, z akých dôvodov nebola priznaná náhrada trov konania, teda nemožno prihliadnuť ani na tú skutočnosť, že v prejednávanom prípade nebola priznaná náhrada trov konania z dôvodu uzavretia zmluvy medzi účastníkmi konania. Teda len kumulatívnym splnením vyššie uvedených podmienok je centrum oprávnené rozhodovať o náhrade trov právneho zastúpenia súdom ustanoveného advokáta podľa druhej hlavy, druhej časti vyhlášky č. 655/2004 Z. z. Vyššie uvedené len potvrdzuje, že centrum je oprávnené a povinné pri rozhodovaní o náhrade trov právneho zastúpenia advokáta postupovať (okrem výnimky zavedenej až od 1.1.2013, uvedenej v § 24e), len podľa tretej hlavy, druhej časti vyhlášky.

Najvyšší súd Slovenskej republiky už rozhodoval v obdobných veciach, (uplatnené nároky na náhradu trov za právne zastúpenie advokátov, ustanovených súdom podľa § 30 O.s.p.) voči žalovanému, pričom zároveň vo svojej rozhodovacej činnosti neustále poukazuje na nutnosť dodržiavať zásadu právnej istoty (čl. 1 ods. 1 veta prvá Ústavy Slovenskej republiky), t. j., že v obdobných veciach je možné sa od predchádzajúceho rozhodnutia najvyššieho súdu meritorne odchyliť iba, ak sa podstatne zmenili skutkové okolnosti a právny základ pre vyhlásenie súdneho rozhodnutia. Navyše s princípom právnej istoty je tesne spojená kontinuita právnych názorov súdov na riešenie obdobných vecí. Z uvedeného dôvodu sa najvyšší súd aj v tejto veci prikláňa k právnym názorom vysloveným inými senátmi v obdobnej veci, a to prostredníctvom rozsudkov 4Sžo/56/2015, 2Sžo/36/2014, 8Sžo/72/2014, 2Sžo/30/2014, 3Sžo/32/2016.

S poukazom na uvedené skutočnosti Najvyšší súd Slovenskej republiky napadnutý rozsudok Krajského súdu v Bratislave č. k. 1S/235/2014-57 zo dňa 28.01.2016 ako vecne správny podľa § 250ja ods. 3 veta druhá O.s.p. v spojení s § 219 ods. 1, 2 O.s.p. potvrdil, keďže dôvody, ktoré prvostupňový súd v rozsudku uviedol, považuje za správne.

O náhrade trov odvolacieho konania odvolací súd rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 246c ods. 1 veta prvá O.s.p. a § 250k ods. 1 O.s.p. Žalobca v konaní nebol úspešný, preto mu súd právo na náhradu trov odvolacieho konania nepriznal.

O trovách odvolacieho konania odvolací súd rozhodol podľa § 250k ods. 1 O.s.p. v spojení s § 250l ods. 2 O.s.p., § 224 ods. 1, 2 O.s.p. a § 246c ods. 1 veta prvá O.s.p. tak, že žalobcovi, ktorý nemal v konaní úspech náhradu trov odvolacieho konania nepriznal.

Toto rozhodnutie prijal Najvyšší súd SR v senáte pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku opravný prostriedok nie je prípustný.